

PREPORUKA HRVATSKOG BOTANIČKOG DRUŠTVA

Centar za posjetitelje Kuća Velebita u Nacionalnom parku Sjeverni Velebit

IRENA KRUŠIĆ TOMAIĆ*

Javna ustanova Nacionalni park Sjeverni Velebit, Krasno 96, HR-53274 Krasno, Hrvatska

*Autor za dopisivanje / corresponding author: sumar@np-sjeverni-velebit.hr

Područje Nacionalnog parka Sjeverni Velebit mozaik je najrazličitijih staništa koja su dom mnogim biljkama, gljivama i životinjama. Zbog nepristupačnosti terena i dugog zimskog razdoblja razgledavanje i pristup tom bogatstvu dostupni su manjem broju posjetitelja. Centar za posjetitelje Kuća Velebita, nastao je u prvom redu kao odgovor na želju da prirodne vrijednosti Velebita budu dostupne većem broju ljudi tijekom cijele godine. Kuća Velebita je smještena u selu Krasno, jednom od najviših planinskih naselja u Republici Hrvatskoj. U njoj se prezentiraju prirodne i kulturne vrijednosti Nacionalnog parka Sjeverni Velebit.

Kuća Velebita otvorena je 2017. godine s postavom koji se proteže na četiri etaže i obuhvaća nekoliko tematskih cjelina koje se međusobno isprepliću i prožimaju kako bi se na zanimljiv i interaktivan način što bolje prikazalo bogatstvo Velebita, njegova raznolikost te kulturna i prirodna vrijednost. U središtu priče je čovjek i njegov direktan i indirektan utjecaj na prirodu i prirodne vrijednosti. U prošlosti su stanovnici Velebita živjeli nomadskim načinom života, krčili su šumu, napasali stoku, gradili kamene nastambe u sezonskim naseljima – pastirske stanove i suhozide, te na taj način stvarali nova staništa – pašnjake, livade košanice, lokve, šumske čistine, te utjecali na bogatstvo vrsta biljnog i životinjskog svijeta.

Velebit je prirodna granica između kontinentalne i mediteranske Hrvatske. U njegovom vršnom dijelu sukobljavaju se dvije različite klime, maritimna i kontinentalna, što je razlog nepredvidivih i brzo promjenjivih vremenskih prilika. Područje sjevernog Velebita jedno je od najhladnijih i najvlažnijih područja u Hrvatskoj. Može se reći da je biljni svijet Velebita vjerna slika ukupnih geoloških, morfoloških i klimatskih čimbenika na toj planini. Tako na Velebitu pronalazimo biljke iz primorskog, kontinentalnog i planinskog biljnog svijeta. U vršnom području rastu tipične planinske biljke, a na nižim nadmorskim visinama mediteranske (primorske), odnosno kontinentalne vrste, ovisno o padini koju promatramo. U Parku je do sada zabilježeno više od 950 biljnih svojti, od kojih je oko 40 ograničene, regionalne rasprostranjenosti (endemi Velebita i Dinarida).

Cilj botaničkog postava u Kući Velebita bio je prikazati biljke kao ekološki iznimno važnu skupinu organizama te njihovu nezamjenjivu ulogu primarnih producenata u kopnenim ekosustavima, upoznati posjetitelja s biljnom raznolikošću i raznolikošću staništa u Parku, te istaknuti ulogu zaštićenih područja za očuvanje ugroženih i rijetkih vrsta biljnih svojti i stanišnih tipova. Između ostalog, cilj je i prezentirati životne prilagodbe različitih skupina biljaka i istaknuti zanimljivosti iz svijeta biljaka vodeći računa o svojstima koje obitavaju u Parku. Botanički postav Kuće Velebita osmislili su stručnjaci botaničari iz Hrvatskog botaničkog društva i Hrvatskog prirodoslovnog muzeja u Zagrebu.

Floristička i stanišna raznolikost Sjevernog Velebita prikazana je kroz nekoliko tematskih interpretacijskih cjelina. Na ulasku u Kuću Velebita moguće je na 3D modelu reljefa Parka promatrati visinske vegetacijske pojaseve i njihov raspored u Parku. Vegetacija ovog prostora može se podijeliti na šumske, travnjačke te zajednice stijena i kamenjara. Najzastupljenije su šumske zajednice jer je oko 80 % površine Parka prekriveno šumama. U interpretacijskom dijelu posebno su istaknute bukove šume, kao najzastupljeniji tip šuma u Parku, te prašume smreke, kao pribježišta brojnih sjevernjačkih, borealnih biljnih vrsta. Pretplaninske bukove šume, rasprostranjene na području strogog rezervata Hajdučki i Rožanski kukovi, zbog svojih posebnosti 2017. godine uvrštene su na UNESCO-ov popis svjetske prirodne baštine. Može se reći da su zbog pažljivog gospodarenja u prošlosti, dijelom i zahvaljujući nepristupačnosti terena, šumski ekosustavi na području Parka vrlo dobro očuvani, a prva šumarija u Hrvatskoj osnovana je upravo na području sjevernog Velebita, u selu Krasnu, 1765. godine.

Uz prikaz klimatskih i meteoroloških uvjeta na Velebitu, istaknuta su ekstremna staništa (točila, stijene, ponikve) te vrste i njihove prilagodbe na surove uvjete koji vladaju na planini – biljke kamenjarke uglavnom niskog, jastučastog rasta, svijetle boje i prekrivene dlakama; biljke sipara s korijenom višestruko dužim od nadzemnog dijela biljke, kako bi dosegle vodu i hranjive tvari neophodne za život, ali i druge mnogobrojne prilagodbe. O čemu se točno radi otkrijte prilikom posjeta Kući Velebita! Ovdje su prikazani i neki od endema koji su često vezani upravo za ekstremna staništa, poput prozorskog zvončića, velebitske degenije, hrvatske gušarke, hrvatske sibireje, hrvatske bresine, Malijeveg devesilja i dr.

Travnjaci ovom području daju osobitu privlačnost. Iako se čini da su oduvijek tu, većina travnjaka na Velebitu nastala je djelovanjem ljudi. U prošlosti su ljudi krčili i palili šumske površine radi dobivanja travnjačkih površina za ispašu stoke i

obradivih površina za uzgoj poljoprivrednih kultura. Stvaranjem travnjaka čovjek je omogućio život brojnim biljnim i životinjskim vrstama kojih inače ovdje nije bilo i na taj način obogatio biološku raznolikost. Prestankom stočarskog načina života, danas napušteni travnjaci se bez održavanja ponovno pretvaraju u šumu. I upravo su travnjaci najugroženija staništa na Velebitu kojima prijete nestanak, te zahtijevaju aktivnu zaštitu – uklanjanje drvenastih vrsta, košnju i ispašu. U interpretacijskom tematskom dijelu o travnjacima prikazani su najčešći tipovi travnjaka u Parku i karakteristične vrste, te historijski audiovizualni zapisi o korištenju travnjaka i pašarenju na Sjevernom Velebitu.

Kako biste saznali još više o mnogobrojnim staništima i biljkama Velebita, ali i o životinjama, gljivama, klimi, geologiji, speleologiji i kulturnoj baštini ovog iznimno vrijednog područja, posjetite Kuću Velebita i otkrijte vidom, sluhom i mirisom veličanstven svijet ove planine.

